

**การใช้วาทกรรมเพื่อต่อสู้ทางการเมือง
ระหว่าง พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตรกับพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย
: วิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดของนอร์แมน แฟร์คลาฟ**

คมสัน รัตนะสิมากุล*

บทคัดย่อ

ความขัดแย้งระหว่าง พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตรกับกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ในช่วงระหว่าง 2548 -2549 ถือได้ว่าเป็นช่วงที่สังคมไทยมีความขัดแย้งอย่างรุนแรงที่สุด เพราะมีทั้งการเผชิญหน้าและเกิดความแตกแยกในประเด็นความชอบธรรมในการดำรงตำแหน่ง นายกรัฐมนตรีของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร รวมถึงการประเด็นของการขาดจริยธรรมของผู้นำประเทศ

บทความนี้จึงสนใจวิเคราะห์การผลิตวาทกรรมในช่วงเหตุการณ์ดังกล่าว เนื่องจากแต่ละฝ่าย ได้มีการผลิตวาทกรรมเพื่อต่อสู้ทางการเมืองอยู่ตลอดเวลา จนอาจกล่าวได้ว่า วาทกรรมเหล่านั้น ได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไทยไม่มากนักน้อย เพื่อทำความเข้าใจกับวาทกรรมดังกล่าว ผู้เขียนได้ใช้วิธีการวิเคราะห์วาทกรรมตามกรอบแนวคิดของนอร์แมน แฟร์คลาฟ (1995) โดยได้มีการวิเคราะห์ ความสัมพันธ์หรือปฏิสัมพันธ์ระหว่าง 3 มิติ คือ ตัวบท (text) ปฏิบัติการวาทกรรม (discursive practice) และปฏิบัติการทางสังคม (social practice) ซึ่งพบว่า ตัวบทหรือภาษาที่ พ.ต.ท.ทักษิณและกลุ่มที่สนับสนุน กับพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยใช้เพื่อต่อสู้เชิงความคิดนั้น เป็นผลมาจากสภาพแวดล้อมทางการเมือง สังคมและวัฒนธรรม ขณะเดียวกันตัวบทที่เกิดมาจากความเห็นดังกล่าวได้ก่อให้เกิด ความแตกแยกในสังคมไทยอย่างที่ไม่เคยมีมาก่อน

Abstract

The conflict between Thaksin and People's Alliance for Democracy (PAD) from 2005-2006 was considered the period of time indicating the most serious political conflict due to the confrontation and disagreement in terms of no legitimacy of holding a position of Thaksin as well as the lack of ethics as a nation leader, resulting in raising a question from the privileged people, various groups of academics, and media which led to incompatibility that has never been in Thai political history previously. Hence, this article aims to focus on discourse analysis in the mentioned period of time. As each party has its own discourse pattern to beat each other in this political matter. It can be

* นิเทศศาสตรดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำสาขาวิชานิติศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

said that those discourses used by each party have more or less impact on the change of Thai politics by analyzing discourses based on Norman Fairclough's concept (1995). Relationships and Interactions between three dimensions: text, discursive practice and social practice were investigated in this study as well. It was found that texts used by both parties to beat each other regarding ideological battle are affected by political environment, economy, society, and culture. Meanwhile, texts also led to incompatibility in Thai society.

บทนำ

อาจกล่าวได้ว่า ความขัดแย้งระหว่าง พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร กับกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ในช่วงระหว่าง 2548 -2549 ไม่ว่าจะทางตรงหรือทางอ้อมก็ตาม ได้ส่งผลกระทบต่อประวัติศาสตร์การเมืองไทย โดยเฉพาะการเกิดรัฐประหารในเดือนกันยายนปี พ.ศ.2549 ในช่วงเวลาดังกล่าว ถือได้ว่าเป็นช่วงที่สังคมไทยมีความขัดแย้งอย่างรุนแรงที่สุด เพราะมีทั้งการเผชิญหน้าและเกิดความแตกแยกในประเด็นความชอบธรรมในการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร รวมถึงการประเด็นของการขาดจริยธรรมของผู้นำประเทศ ถึงกับมีการตั้งข้อสังเกตจากชนชั้นนำ นักวิชาการ หลายฝ่ายรวมทั้งสื่อมวลชนว่า**เป็นความแตกแยกอย่างไม่เคยเกิดมาก่อนในประวัติศาสตร์การเมืองไทย**

ปรากฏการณ์ที่เห็นได้อย่างชัดเจนในช่วงเวลานี้คือได้มีการจัดตั้งองค์กรทั้งฝ่ายสนับสนุนและต่อต้านระบอบทักษิณอย่างเป็นระบบ ฝ่ายต่อต้านระบอบทักษิณ ที่นำโดยนายสนธิ ลิ้มทองกุลได้มีการเข้าร่วมกับแกนนำอีก 4 คน คือนายสมศักดิ์ โกศัยสุข พล.ต.จำลอง ศรีเมือง นายพิภพ ธงไชย และนายสมเกียรติ พงษ์ไพบูลย์ จัดตั้งเป็นกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย โดยมีนายสุริยະใส กตะศิลา เป็นผู้ประสานงานเครือข่ายพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (หนังสือพิมพ์ผู้จัดการออนไลน์ 24 กุมภาพันธ์ 2549) ขณะเดียวกันในช่วงเวลานี้ยังมีกลุ่มสังคมอื่น ๆ เริ่มเข้ามาชุมนุมสมทบมากขึ้นเรื่อยๆ เช่น กลุ่มแพทย์ สมาพันธ์นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย กลุ่ม สมาชิกวุฒิสภายอิสระ กลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชน (เอ็นจีโอ) ฯลฯ ขณะที่ฝ่ายสนับสนุนรัฐบาลก็มีการจัดตั้งกลุ่มสนับสนุนหลายกลุ่ม อาทิ กลุ่มคาราวานคนจน มือบรดีแค้น กลุ่มสมาพันธ์พิทักษ์ประชาธิปไตย ฯลฯ

ด้วยเหตุผลดังกล่าว บทความนี้จึงสนใจวิเคราะห์การผลิตวาทกรรมในช่วงเหตุการณ์ดังกล่าว เนื่องจากแต่ละฝ่ายได้มีการผลิตวาทกรรมเพื่อต่อสู้ทางการเมืองอยู่ตลอดเวลา จนอาจกล่าวได้ว่า วาทกรรมเหล่านั้นได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไทยไม่มากนักน้อย

การแย่งชิงพื้นที่และการให้ความหมายของเหตุการณ์ : การต่อสู้เชิงวาทกรรม

กล่าวได้ว่า พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรีที่ประสบความสำเร็จและได้รับความนิยมมากที่สุดคนหนึ่งของประเทศไทย ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากภูมิหลังของการเป็นนักธุรกิจที่ประสบความสำเร็จ ประกอบกับบุคลิกที่เป็นคนกล้าคิด กล้าทำและการนำเสนอนโยบายที่เป็นรูปธรรมและตรงใจกับประชาชน ด้วยโครงการแก้ไขความยากจนระดับรากหญ้าหรือที่เรียกว่า นโยบายประชานิยม อาทิเช่น กองทุนหมู่บ้านและชุมชน ธนาคารประชาชน พักชำระหนี้เกษตรกร บ้านเอื้ออาทรและกองทุนเอสเอ็มแอล เป็นต้น

แต่อย่างไรก็ตาม ในช่วงที่ พ.ต.ท.ทักษิณ ได้รับเลือกตั้งเข้ามาบริหารประเทศเป็นสมัยที่สอง ได้เริ่มมีกระแสวิพากษ์วิจารณ์ถึงผลเสียของนโยบายต่าง ๆ อาทิ นโยบายประชานิยมที่ส่งเสริมให้คนใช้จ่ายเกินตัว จนเป็นหนี้สิน นโยบายทำสงครามกับยาเสพติดและนโยบายแก้ไขปัญหาคาสิโนไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เกิดปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือนโยบายห่วยบนดินที่ถูกวิจารณ์ว่ามอมเมาประชาชน ในช่วงเวลาดังกล่าว นายสนธิ ลิ้มทองกุล ผู้ก่อตั้งหนังสือพิมพ์ผู้จัดการก็ได้มีการวิพากษ์วิจารณ์ถึงการบริหารงานของรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร โดยเฉพาะปัญหาการทุจริตเชิงนโยบายที่เอื้อประโยชน์ให้กับครอบครัวและคนใกล้ชิด ผ่านทางรายการเมืองไทยรายสัปดาห์อย่างต่อเนื่องจนนำมาสู่การถอดรายการดังกล่าวในที่สุด

นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ความขัดแย้งระหว่าง พ.ต.ท.ทักษิณ กับนายสนธิ ลิ้มทองกุลก็ได้พัฒนาเป็นความขัดแย้งระหว่างกลุ่มที่สนับสนุน พ.ต.ท.ทักษิณ กับกลุ่มที่ต่อต้าน พ.ต.ท.ทักษิณ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ความขัดแย้งได้พัฒนาไปสู่รูปแบบการสนับสนุนและต่อต้านระบอบทักษิณ โดยมีตัวของ พ.ต.ท.ทักษิณ เป็นสัญลักษณ์หรือตัวแทนของการสนับสนุนและต่อต้าน จนทำให้สังคมไทยแบ่งออกเป็น 2 ฝ่ายอย่างชัดเจน โดยฝ่ายที่ต่อต้านระบอบทักษิณได้พยายามชี้ให้เห็นในสังคมได้มองเห็นว่า พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตรหมดความชอบธรรมทางการเมืองไปแล้วนับตั้งแต่มีการขายกิจการของบริษัท ชิน คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ซึ่งเป็นกิจการที่ได้รับสัมปทานตำแหน่งวงโคจรดาวเทียมของประเทศไทย รวมทั้งคลื่นความถี่ที่ให้กับมือถือและโทรทัศน์ที่เป็นสมบัติของชาติให้กับกลุ่ม Temasek Holding ของรัฐบาลสิงคโปร์ ขณะที่มูลค่าการซื้อขายครั้งนี้มีมูลค่าสูงถึง 73,271.2 ล้านบาท แต่ พ.ต.ท.ทักษิณและครอบครัวกลับไม่ต้องการเสียภาษี นอกจากนั้น กลุ่มที่ต่อต้านระบอบทักษิณพยายามชี้ให้เห็นถึงพฤติกรรมที่ไม่ชอบมาพากล ทั้งการทุจริตคอร์รัปชัน การแทรกแซงองค์กรอิสระ เพื่อทำให้คนในสังคมได้เห็นว่ พ.ต.ท.ทักษิณไม่มีความเหมาะสมที่จะเป็นนายกรัฐมนตรี ควรที่จะลาออกและยุติบทบาททางการเมือง

ขณะที่ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตรและกลุ่มผู้สนับสนุนได้โต้แย้งฝ่ายที่ต่อต้านด้วยจุดยืนที่ว่าตนเองและครอบครัวทำถูกต้องตามกฎหมายทุกประการ รวมถึงโจมตีฝ่ายที่ต่อต้านว่าเป็นพวกชี้

อิทธิพลและเป็นกลุ่มที่สูญเสียผลประโยชน์จากรัฐบาล รวมถึงเป็นกลุ่มของคนพาลที่ไม่ยอมรับกฎหมาย

การต่อสู้ผ่านทางการโต้แย้ง โดยพยายามแย่งชิงพื้นที่และทำให้ความหมายของแต่ละฝ่ายถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ จึงเกิดขึ้นภายใต้สิ่งที่เรียกว่า การต่อสู้เชิงวาทกรรม

มิเชล ฟูโก ให้ความหมายของวาทกรรมว่า “วาทกรรม หมายถึง ระบบและกระบวนการในการสร้าง/ผลิต(constitute) เอกลักษณ์(identity) และความหมาย(significance) ให้กับสรรพสิ่งต่าง ๆ ในสังคมที่ห่อหุ้มเราอยู่ ไม่ว่าจะจะเป็นความรู้ ความจริง อำนาจหรือตัวตนของเราเอง นอกจากนี้วาทกรรมยังทำหน้าที่ตรึงสิ่งที่สร้างขึ้นให้ดำรงอยู่และเป็นที่ยอมรับของคนในสังคมวงกว้าง ขณะเดียวกันก็ทำหน้าที่เก็บกด/ปิดกั้นมิให้เอกลักษณ์และความหมายบางอย่างเกิดขึ้น(subjugate) หรือไม่ก็ทำให้เอกลักษณ์และความหมายบางอย่างที่ดำรงอยู่แล้วในสังคมเลื่อนหายไปได้พร้อม ๆ กันด้วย (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2545)

สิ่งที่ พ.ต.ท.ทักษิณ และกลุ่มผู้สนับสนุน กับพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยและกลุ่มที่ต่อต้านระบอบทักษิณพยายามทำจึงถือเป็นความพยายามสร้างชุดความจริงของตนเองหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งยังทำให้สังคมยอมรับชุดความจริงของตนเองได้มากเท่าใด ก็เท่ากับฝ่ายนั้นมีอำนาจควบคุมสังคมได้มากเท่านั้น ดังนั้นหากต้องการจะทำความเข้าใจกับชุดความจริงที่แต่ละฝ่ายได้สร้างขึ้นมานั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้การวิเคราะห์วาทกรรม (discourse analysis) ซึ่งโดยสาระสำคัญแล้วคือ การพยายามศึกษาและสืบค้นถึงกระบวนการ ขั้นตอน ลำดับเหตุการณ์ และรายละเอียดปลีกย่อยต่าง ๆ ในการสร้างเอกลักษณ์และความหมายให้กับสรรพสิ่งที่ห่อหุ้มเราอยู่ในสังคมในรูปของวาทกรรมและภาคปฏิบัติการของวาทกรรมว่าด้วยเรื่องนั้น ๆ ว่ามีความเป็นมาอย่างไร มีการต่อสู้เพื่อช่วงชิงการนำ (hegemony) ในการนำกฎเกณฑ์ว่าด้วยเรื่องนั้น ๆ อย่างเป็นทางการ มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับบุคคล สถานที่ เหตุการณ์อะไรบ้าง และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการสร้าง รวมถึงตลอดถึงการเก็บกด/ปิดกั้นสิ่งเหล่านี้ของวาทกรรมมีอย่างไร

นอร์แมน แฟร์คลาฟ (1995) ได้อธิบายถึงวิธีการวิเคราะห์วาทกรรมไว้ว่า ต้องมีการวิเคราะห์ความสัมพันธ์หรือปฏิสัมพันธ์ระหว่าง 3 มิติ คือ ตัวบท(text) ปฏิบัติการวาทกรรม (discursive practice) และปฏิบัติการทางสังคม(social practice) แฟร์คลาฟได้อธิบายรายละเอียดไว้ ดังนี้

1.ตัวบท (Text) ในที่นี้คือ ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร ทั้งที่เป็นวัจนภาษาและอวัจนภาษา การวิเคราะห์ตัวบทตามความหมายที่แฟร์คลาฟเสนอไว้ หมายถึงตัวบทที่เป็นภาษาเขียนและภาษาพูด ซึ่งการวิเคราะห์ตัวบทมีประเด็นหลัก 3 ประเด็นด้วยกัน คือ

- วาทกรรมนำเสนออะไรสู่สภาพสังคม(คตินิยม) และเกิดผลอย่างไร ซึ่งการนำเสนอในที่นี้ คือการนำเสนอเกี่ยวกับความคิด ระบบความรู้ ความเชื่อให้กับสังคม ซึ่งเป็นการชี้ให้เห็นถึง

ความเป็นจริงของสังคมในขณะนั้น นอกจากนี้ยังวิเคราะห์ในแง่ที่ว่า การนำเสนอดังกล่าวก่อให้เกิดผลทางสังคมอย่างไรและมีเหตุผลใดในการเลือกนำเสนอประเด็นดังกล่าว ทั้งนี้เพื่อให้เข้าใจในตัวบทมากขึ้น เนื่องจากตัวบทและบริบทต่างมีความสัมพันธ์กัน สิ่งที่ตัวบทนำเสนอย่อมส่งผลกระทบต่อบริบทด้วย

- วาทกรรมสร้างลักษณะเฉพาะหรืออัตลักษณ์อะไรให้สังคม ทั้งนี้เพื่อศึกษาตัวบทหรือตัวภาษาสามารถสร้างลักษณะเฉพาะอะไรผ่านสื่อ เพื่อให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของตัวบทที่มีบริบททางสังคม เช่น สถานภาพ บทบาท เป็นต้น

- เนื้อหาของวาทกรรมแสดงถึงความสัมพันธ์ใด โดยพิจารณาจากความสัมพันธ์ระหว่างผู้สร้างวาทกรรมกับผู้รับวาทกรรมและความสัมพันธ์ระหว่างสื่อกับสถาบันสังคม ความสัมพันธ์ที่แฝงอยู่ในตัวเนื้อหา สามารถบ่งบอกได้ว่าวาทกรรมนั้น ๆ มีอิทธิพลอย่างไรกับสังคม ถ้าหากเนื้อหาของวาทกรรมแสดงถึงความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด โอกาสที่ผู้รับสารจะเกิดปฏิสัมพันธ์กับตัวบทและมีผลมายังผู้ส่งสารก็เกิดได้ง่ายขึ้น

2. ปฏิบัติการวาทกรรม (discursive practice) เป็นการวิเคราะห์ในแง่ของกระบวนการผลิตบท (text production) ว่าเกิดขึ้นได้อย่างไร โดยมีการนำเอาบริบททางสังคมไม่ว่าจะเป็นลักษณะทางสังคม วัฒนธรรมมาสร้างเป็นวาทกรรมได้อย่างไรและมีการถ่ายทอดออกมาอย่างไร อีกทั้งยังให้ความสนใจกับการวิเคราะห์การบริโภคตัวบท (text consumption) รวมทั้งช่องทางการสื่อสาร

3. ปฏิบัติการทางสังคม (social-cultural practice) หมายถึง สภาพแวดล้อมทางสังคม วัฒนธรรมที่แวดล้อมเหตุการณ์การสื่อสารนั้นอยู่ ซึ่งปฏิบัติการทางสังคมวัฒนธรรมนี้สามารถพิจารณาได้ทั้งในแง่การเมือง เศรษฐกิจและวัฒนธรรม

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าปฏิบัติการวาทกรรมเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงระหว่างตัวบทกับปฏิบัติการทางสังคมวัฒนธรรม กล่าวคือ ตัวบทและสภาพแวดล้อมทางสังคมวัฒนธรรมต่างมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน โดยตัวบทอาจถูกกำหนดโดยสภาพแวดล้อมทางสังคมวัฒนธรรมโดยผ่านทางปฏิบัติการวาทกรรม ในขณะที่เดียวกันตัวบทเองก็อาจมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมด้วยเช่นกัน

หากพิจารณาข้อโต้แย้งหรือความขัดแย้งระหว่าง พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตรและกลุ่มที่สนับสนุนกับกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยและฝ่ายที่ต่อต้านระบอบทักษิณ จะพบว่าแต่ละฝ่ายต่างได้ผลิตชุดของวาทกรรมขึ้นมาเพื่อต่อสู้กันตลอดเวลา โดยทั้งฝ่ายที่สนับสนุนและฝ่ายคัดค้านต่างแย่งชิงพื้นที่ในสื่อมวลชนเพื่อให้ความหมายและสร้างความเป็นจริง (social construct of reality) ให้กับเหตุการณ์ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคมอยู่ในขณะนั้น ทั้งสองฝ่ายต่างชี้ให้เห็นว่าเหตุการณ์ความขัดแย้งเกิดขึ้นมาจากสาเหตุใดและหากว่าสิ่งนี้ยังคงดำรงอยู่ต่อไปเรื่อย ๆ จะส่งผล

เสียอย่างไรต่อสังคมไทยทั้งในแง่ของความเติบโตทางเศรษฐกิจและเสถียรภาพของการเมืองไทย หรืออีกนัยหนึ่งอาจจะเรียกการต่อสู้ด้วยชุดวาทกรรมนี้ว่าเป็นการต่อสู้เชิง “อุดมการณ์” ซึ่งนอร์แมน แฟร์คลาฟ ได้อธิบายไว้ว่าอุดมการณ์เหล่านี้จะแสดงออกมาผ่านทางกรให้ความหมายของวาทกรรมแต่ละชุด ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปความหมายของคำหรือรูปแบบของข้อความ ลีลาการพูดหรือการเขียนก็ได้

การต่อสู้ทางวาทกรรมระหว่าง พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตรกับกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย

ปฏิบัติการทางสังคม (Social Practice)

ปัญหาความขัดแย้งระหว่าง พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร กับกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยที่บ้านปลายกลายไปเป็นความขัดแย้งทางสังคมอย่างรุนแรง จนทำให้ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตรต้องตัดสินใจยุบสภาทั้ง ๆ ที่ผ่านการเลือกตั้งทั่วไปมาเพียง 1 ปีเศษเท่านั้น เกิดขึ้นสืบเนื่องมาจากการที่สถานีโมเดิร์นไนน์ทีวีได้ถอดรายการเมืองไทยรายสัปดาห์ ของนายสนธิ ลิ้มทองกุลในวันที่ 16 กันยายน 2548 หลังจากที่รายการได้ออกอากาศมาได้ 2 ปี 3 เดือน ซึ่งในขณะนั้นนายสนธิ ลิ้มทองกุลได้เริ่มมีการวิพากษ์ปัญหาการบริหารงานของพ.ต.ท.ทักษิณโดยมีประเด็นหลักอยู่ที่การทุจริตคอร์รัปชันและการเอื้อประโยชน์ให้กับพวกพ้อง คณะกรรมการบริหารบริษัท อสมท จำกัด (มหาชน) ให้เหตุผลของการถอดรายการว่าผู้ดำเนินรายการคือนายสนธิ ลิ้มทองกุล กล่าวพาดพิงบุคคลภายนอกทำให้เกิดความเสียหายบ่อยครั้ง ที่สำคัญคือการกล่าวอ้างสถาบันพระมหากษัตริย์เพื่อให้ประชาชนเข้าใจว่าขัดแย้งกับรัฐบาล(หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์, 17 กันยายน 2548) ภายหลังจากถูกถอดรายการแล้วนายสนธิ ลิ้มทองกุลได้จัดรายการเมืองไทยรายสัปดาห์สัญจรตามสถานที่ต่าง ๆ โดยจัดครั้งแรกที่ NEWS1 สถานีโทรทัศน์ผ่านดาวเทียม ASTV ในวันศุกร์ที่ 16 กันยายน 2548 เวลา 22.00-23.30 น. หลังจากนั้นตระเวนสัญจรไปจัดตามสถานที่ต่าง ๆ อาทิเช่น หอประชุมมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ต่างจังหวัด ก่อนจะมาใช้สถานที่ของสวนลุมพินีเป็นสถานที่หลักในการจัดรายการพร้อม ๆ กับถ่ายทอดสดผ่านสถานีโทรทัศน์ ASTV ซึ่งเป็นของเครือข่ายผู้จัดการจัดรายการแต่ละครั้ง นายสนธิได้มุ่งเน้นเปิดโปงความไม่ชอบมาพากลของการบริหารงานของพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร โดยมุ่งประเด็นหลักไปที่การทุจริตเชิงนโยบายของรัฐบาล การเสนอผลประโยชน์ให้พวกพ้อง และประเด็นการจบบ้างและหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ

ในแต่ละครั้งของการจัดรายการ นายสนธิมักจะมีประเด็นใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกรทุจริตคอร์รัปชันในรัฐบาลของ พ.ต.ท.ทักษิณมาเปิดเผยให้กับประชาชนอยู่เสมอ ประกอบกับกระแสการถูกถอดรายการที่นายสนธิให้เหตุผลว่าเป็นเพราะไปเปิดโปงผู้มีอำนาจ พร้อม ๆ กับที่มีกระแสว่าผู้มีอำนาจพยายามจะปิดกั้นการออกอากาศโดยบีบให้เคเบิลทีวีท้องถิ่นทั่วประเทศตัดสัญญาณ

ASTV ช่อง NEWS 1 เพื่อปิดกั้นประชาชนไม่ให้ชมรายการเมืองไทยรายสัปดาห์สัญจร ยิ่งเป็นแรงกระตุ้นความอยากรู้ อยากเห็นของประชาชน จนส่งผลทำให้จำนวนผู้เข้าร่วมรับฟังรายการของนายสนธิเพิ่มปริมาณสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว จนขณะนั้นสื่อมวลชนได้เรียกปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นว่า ปรากฏการณ์สนธิ (หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ, 28 พฤศจิกายน 2548)

เมื่อจำนวนประชาชนมารวมตัวเพื่อฟังรายการเมืองไทยรายสัปดาห์และชุมนุมประท้วงรัฐบาลของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตรเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ประกอบกับนายสนธิถูก พ.ต.ท.ทักษิณโจมตีว่าสาเหตุที่นายสนธิออกมาคัดค้านเพราะเสียผลประโยชน์จากการที่ไม่ได้รับสัมปทานช่อง 11 รวมถึงเรื่องหนี้สินต่าง ๆ ที่รัฐบาลไม่ยอมให้ความช่วยเหลือ นายสนธิจึงไม่ต้องการให้สังคมมองว่าความขัดแย้งที่เกิดขึ้นนี้เป็นความขัดแย้งเฉพาะตัวระหว่างตนกับ พ.ต.ท.ทักษิณ หากแต่ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์สาธารณะ นายสนธิ ลี้มทองกุลจึงได้ร่วมกับแกนนำอีก 4 คนคือ นายสมศักดิ์ โกศัยสุข พล.ต.จำลอง ศรีเมือง นายพิภพ ธงไชย และนายสมเกียรติ พงษ์ไพบูลย์ ซึ่งขณะนั้นบุคคลเหล่านี้ได้เริ่มมีการออกมาคัดค้านและโจมตีการทำงานของ พ.ต.ท.ทักษิณอยู่บ้างแล้ว จัดตั้งเครือข่ายพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย เพื่อทำงานร่วมกัน โดยมีเป้าหมายให้ พ.ต.ท.ทักษิณลาออกและยุติบทบาททางการเมือง

กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยยังคงดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างการรับรู้ให้กับคนในสังคมอยู่ตลอดเวลา แต่เหตุการณ์ความขัดแย้งก็ยังคงไม่ขยายตัวบานปลายไปมาก จนกระทั่งเมื่อวันที่ 10 มกราคม 2549 บริษัท ชิน คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ได้ประกาศขายกิจการทั้งหมด ซึ่งประกอบด้วยธุรกิจโทรศัพท์มือถือ, ธุรกิจสถานีโทรทัศน์ไอทีวี, สายการบินไทยแอร์เอเชีย, ธุรกิจสินเชื่อแคปปิตอล โอเค รวมถึงธุรกิจดาวเทียมไทยคม และดาวเทียมไอพีสตาร์ที่เพิ่งยิงขึ้นสู่วงโคจรสำเร็จได้เพียงไม่กี่เดือน ให้กับกลุ่มเทมาเส็ก โฮลดิ้ง ซึ่งเป็นของรัฐบาลสิงคโปร์ ด้วยมูลค่าสูงถึง 73,271.2 ล้านบาท โดยที่ไม่ต้องมีการเสียภาษี ประกอบกับธุรกิจเหล่านี้เป็นกิจการที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของประเทศต้องไปอยู่ภายใต้การควบคุมของต่างชาติ ทำให้กระแสความไม่พอใจของประชาชนได้ลุกลามขยายตัวไปในวงกว้างอย่างรวดเร็ว ประชาชนกลุ่มต่าง ๆ อาทิ กลุ่มนักเรียน นิสิต นักศึกษา นักวิชาการ กลุ่มอาจารย์มหาวิทยาลัย รวมถึงกลุ่มสาขาอาชีพต่าง ๆ ได้ออกมารวมตัวประท้วงร่วมกับกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยอย่างมาก เพื่อให้ นายกรัฐมนตรี แสดงความรับผิดชอบโดยการลาออก เนื่องจากมองเห็นว่า พ.ต.ท.ทักษิณหมดความชอบธรรมในการบริหารประเทศแล้ว

ตั้งแต่เดือนมกราคมต่อเนื่องมาถึงเดือนมีนาคมประเด็นที่กลุ่มพันธมิตรฯ รวมถึงกลุ่มผู้ชุมนุมประท้วงได้นำมาโจมตี พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นอกจากเรื่องการซื้อขายหุ้นชินคอร์ปอเรชั่น การหลบเลี่ยงภาษีและการแก้ไขกฎหมายเอื้อผลกำไรทางธุรกิจของตระกูลแล้ว ยังมีประเด็นในเรื่องของการบริหารประเทศในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา เช่น การใช้นโยบายประชานิยมมอมเมาประชาชน

การทำลายกลไกการตรวจสอบและแทรกแซงองค์กรอิสระ ตลอดจนการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ และการละเมิดพระราชอำนาจ รวมถึงปัญหาคุณธรรมและจริยธรรมของผู้นำประเทศ

นอกจากกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยแล้ว กลุ่มสังคมต่าง ๆ ก็ออกมาวิจารณ์กรณีการซื้อขายหุ้นของบริษัท ชิน คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) อาทิเช่น นายสมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ นักวิชาการจากสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ) ได้พูดถึงกรณีการขายหุ้นครั้งนี้ว่า "ถือเป็นการเลี้ยวบาลี จงใจชัดเจนารมณกฎหมาย... ในฐานะผู้นำไม่ควรกระทำ จะกลายเป็นตัวอย่างให้เกิดการกระทำอย่างนี้อีกในอนาคตได้ หากมีผู้ลงทุนต่างชาติรายใดใจกล้าเข้ามาซื้อหุ้นในธุรกิจอื่น ๆ ก็ไม่สามารถอ้างไม่ให้มีการกระทำอย่างนี้ได้" กลุ่มสมาชิกวุฒิสภาสายอิสระ ไม่ว่าจะเป็น นายเสรี สุวรรณภานนท์ ส.ว.กทม. นายเจิมศักดิ์ ปิ่นทอง ส.ว.กทม. น.พ.นิรันดร์ พิทักษ์วัชระ ส.ว.อุบลราชธานี นายกล้าณรงค์ จันทิก อดีตเลขาธิการ ป.ป.ช. นายสุริยะใส กตะศิลา เลขาธิการคณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตย (ครป.) ก็แสดงความคิดเห็นในทิศทางเดียวกัน ขณะที่นายธีรยุทธ บุญมี เรียกการทุจริตของรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณครั้งนี้ว่าเป็นคอร์รัปชันแบบ "โคตรานูว์ตั้น" และ "อัคร-ย่า-ประเทศ"

กรณีการขายหุ้นของบริษัท ชิน คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ได้ทำให้ความขัดแย้งภายในสังคมขยายตัวอย่างรวดเร็วและรุนแรง โดยเฉพาะในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ กลุ่มพันธมิตรฯ ได้มีนัดชุมนุมประท้วงครั้งใหญ่เพื่อขับไล่รัฐบาลรวม 3 ครั้งติดต่อกัน ตั้งแต่วันที่ 4, 11 และ 26 กุมภาพันธ์ 2549

แต่อย่างไรก็ตาม ก่อนจะถึงวันนัดชุมนุมประท้วงใหญ่ของกลุ่มพันธมิตรในวันที่ 26 กุมภาพันธ์เพียง 1 วัน พ.ต.ท.ทักษิณ ก็ตัดสินใจประกาศยุบสภาผู้แทนราษฎร ด้วยข้ออ้างถึงความปลอดภัยของประชาชน เพราะหากมีการเผชิญหน้ากัน อาจส่งผลให้เกิดการนองเลือดเหมือนกรณีพฤษภาทมิฬ ขณะเดียวกันก็มีเสียงวิพากษ์วิจารณ์การตัดสินใจยุบสภาครั้งนี้ว่า เป็นเพราะ พ.ต.ท.ทักษิณไม่ต้องการเผชิญหน้ากับการชุมนุมของภาคประชาชนทุกภาคส่วนของประเทศที่กำลังก่อตัวเรียกร้องให้ พ.ต.ท.ทักษิณลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี โดยเฉพาะการจัดชุมนุมใหญ่ภายใต้การนำของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ที่ท้องสนามหลวง ในวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2549

ขณะที่กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยก็ได้ประกาศจุดยืนว่า ไม่เห็นด้วยกับการยุบสภาในครั้งนี้และยังยืนยันชุมนุมใหญ่ในวันที่ 26 กุมภาพันธ์ต่อไป เพื่อเรียกร้องให้ พ.ต.ท.ทักษิณลาออกโดยไม่มีเงื่อนไข เพราะเห็นว่าการยุบสภาฉบับนี้จะยิ่งทำให้ปัญหาลุกลามบานปลาย นอกจากนี้ยังเรียกร้องให้องค์กรต่าง ๆ ปฏิเสธการเลือกตั้งที่มีเจตนาไม่สุจริตในครั้งนี้ด้วย ซึ่งก็สอดคล้องกับ "เครือข่ายวิชาการเพื่อประชาธิปไตย" แถลงประณามการยุบสภาว่า พ.ต.ท.ทักษิณ ไม่มีความเป็นสุภาพบุรุษ ไร้น้ำใจนักกีฬา เหมือน "ปาที่ประชาธิปไตยครั้งใหญ่" และชี้ว่าแม้การ

เลือกตั้งรัฐบาลจะได้เสียงมากกว่าเดิม ก็ไม่สามารถพอกตัว "ทักษิณ" จากสีดำเป็นสีขาว และไม่สามารถถล่มล้างการ "ขาดจริยธรรม" ได้

ทางด้านพรรคร่วมฝ่ายค้าน ซึ่งประกอบด้วยพรรคประชาธิปัตย์ ชาติไทย มหาชน ก็ประกาศไม่ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งครั้งนี้ เพื่อประท้วง พ.ต.ท.ทักษิณ เนื่องจากเห็นว่าไม่มีความชอบธรรมในการยุบสภา อีกทั้งการเร่งรัดจัดให้มีการเลือกตั้งในวันที่ 2 เม.ย.นี้ และจัดให้มีการรับสมัคร ส.ส.ในระบบบัญชีรายชื่อ ในวันที่ 2-3 มี.ค. และ ส.ส.ระบบเขต ในวันที่ 4-8 มี.ค. ซึ่งมีเวลาเพียงไม่ถึงสัปดาห์ ทำให้ไม่มีพรรคการเมืองใดที่สามารถเตรียมตัวได้ทัน ยกเว้นแต่พรรคไทยรักไทย ที่รู้ตัวล่วงหน้าและเตรียมการรองรับไว้พร้อมแล้ว

สถานการณ์ในช่วงเวลานี้จึงถือได้ว่าประเทศไทยอยู่ในช่วงอึมครึมเนื่องจากมีพรรคการเมืองใหญ่ คือพรรคไทยรักไทยลงสมัครเพียงพรรคการเมืองเดียว ขณะที่พรรคร่วมฝ่ายค้านเดิม ประกาศไม่เข้าร่วมการเลือกตั้งครั้งนี้ ทำให้มีแนวโน้มที่จะเกิดปัญหาขึ้นในอนาคต เนื่องจาก สภาผู้แทนราษฎรอาจจะได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ครบ 500 คน จนไม่สามารถเปิดสภาผู้แทนราษฎรได้ เนื่องจากบางเขตมีผู้สมัครเพียงพรรคเดียวและอาจจะได้คะแนนไม่ถึงร้อยละ 20 โดยเฉพาะในพื้นที่ภาคใต้ การหาเสียงดำเนินไปท่ามกลางความขัดแย้งที่ขยายตัวไปอย่างรุนแรงทั่วประเทศ พรรคประชาธิปัตย์ไม่สามารถไปปราศรัยที่จังหวัดเชียงใหม่ได้ ขณะที่พรรคไทยรักไทยก็ไม่สามารถไปหาเสียงในภาคใต้ได้เช่นกัน พร้อม ๆ กับที่เครือข่ายพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยรณรงค์กากบาทในช่อง "ไม่เลือกใคร"

วันที่ 5 มีนาคม 2549 ได้เกิดปรากฏการณ์ทางการเมืองที่สำคัญ เมื่อกลุ่มราชสกุลและชนชั้นนำ ซึ่งประกอบด้วยบุคคลที่มีชื่อเสียงทั้งสิ้น 96 คน ที่เรียกตนเองว่า "คณะพลเรือนอาวุโส" ได้เดินทางไปยังสำนักราชเลขาธิการ พระบรมมหาราชวัง เพื่อยื่นหนังสือถวายฎีกาต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อ..."ขอพระราชทานพระบรมราชวินิจฉัยนำจารีตประเพณีการปกครอง ตามมาตรา 7 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาใช้เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนมีรัฐบาลชั่วคราวทำหน้าที่แก้ไขรัฐธรรมนูญ และดูแลการเลือกตั้งให้เป็นไปอย่างบริสุทธิ์ ยุติธรรม เป็นการเริ่มต้นกิจกรรมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยใหม่ โดยพรรคการเมืองทุกพรรคมีโอกาสในการแข่งขันอย่างเท่าเทียมและบริสุทธิ์ยุติธรรม" (หนังสือพิมพ์มติชน 6 มีนาคม 2549)

ทั้งหมดนี้เป็นปฏิบัติการทางสังคม(การเมือง) ซึ่งเกิดขึ้นในช่วงระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ 2549 ไปจนถึงวันที่ 30 มีนาคม 2549

ภาพแบบจำลองภาคปฏิบัติการทางสังคมในช่วงระหว่างวันที่ 24 กุมภาพันธ์ –30 มีนาคม 2549

ปฏิบัติการวาทกรรม (Discursive Practice)

จากปฏิบัติการทางสังคมที่กล่าวมาแล้วข้างต้นได้ส่งผลต่อปฏิบัติการวาทกรรมและการผลิตตัวบทของกลุ่มที่สนับสนุน พ.ต.ท.ทักษิณและกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยที่ต่อต้านระบอบทักษิณ

ในการต่อสู้ทางการเมืองของ พ.ต.ท.ทักษิณ และกลุ่มที่สนับสนุนซึ่งประกอบด้วย นักการเมืองจากพรรคไทยรักไทย ข้าราชการประจำ อดีตนักการเมือง รวมถึงกลุ่มองค์กรจัดตั้งและ

เอ็นจีโอต่าง ๆ นั้น ได้มีปฏิบัติการวาทกรรมหรือกระบวนการผลิตตัวบท (texts) ที่ผลิตขึ้นมาจากหลายสถานการณ์ ทั้งในการแถลงอย่างเป็นทางการในงานพิธีการต่าง ๆ ทั้งของรัฐและเอกชน การปราศรัยกับประชาชนเมื่อลงพื้นที่ตรวจราชการในฐานะนายกรัฐมนตรีตามจังหวัดต่าง ๆ เช่น สระแก้ว เชียงใหม่ เชียงราย ฯลฯ รวมถึงการให้สัมภาษณ์สื่อมวลชนอย่างไม่เป็นทางการ ซึ่งสถานการณ์หรือบริบทแวดล้อมดังกล่าวมีบทบาทอย่างยิ่งในการกำหนดตัวบทหรือวาทกรรมของ พ.ต.ท.ทักษิณและกลุ่มสนับสนุน โดยวาทกรรมมีลักษณะการต่อสู้เพื่อสร้างความเป็นใหญ่ (hegemony) ให้กับชุดความจริงของตนเอง โดยใช้กลวิธีการโน้มน้าวใจ เพื่อแก้ข้อกล่าวหาและลดความน่าเชื่อถือของฝ่ายตรงข้ามไปพร้อม ๆ กัน

ขณะที่ภาคปฏิบัติการวาทกรรมของพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยและกลุ่มต่อต้านระบอบทักษิณ ซึ่งประกอบด้วย กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย นักการเมืองจากพรรคประชาธิปัตย์ พรรคชาติไทย พรรคมหาชน สมาชิกของกลุ่มวิชาชีพ ตลอดจนจนถึงกลุ่มสังคมต่าง เช่น ราชสกุล เกิดขึ้นผ่านรายการเมืองไทยรายสัปดาห์สัญจรตามสถานที่ต่าง การชุมนุมขับไล่ที่ลานพระบรมรูปทรงม้าและสนามหลวง ฯลฯ รวมถึงการให้สัมภาษณ์สื่อมวลชนอย่างเป็นทางการ วาทกรรมของฝ่ายต่อต้านระบอบทักษิณมีการพยายามสร้างความเป็นใหญ่ให้แก่ชุดความจริงของตนเอง โดยเน้นการโจมตีทั้งตัวบุคคลและผลงานเพื่อลดความน่าเชื่อถือและความชอบธรรมของฝ่ายตรงข้าม รวมถึงการแสดงให้เห็นถึงจุดยืนและเหตุผลของฝ่ายตนที่ต้องออกมาต่อต้าน

การวิเคราะห์ตัวบท (Texts)

ในการศึกษาตัวบท (texts) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งภาษาที่ใช้ในการสื่อสารระหว่าง พ.ต.ท.ทักษิณและกลุ่มที่สนับสนุน กับพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยและกลุ่มที่ต่อต้านระบอบทักษิณ ผู้เขียนใช้การวิเคราะห์ตัวบท (textual analysis) จากเนื้อหาข่าวและบทสัมภาษณ์ของบุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งจากตัว พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตรและฝ่ายสนับสนุน กับกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยและฝ่ายที่ต่อต้านระบอบทักษิณ โดยวิเคราะห์จากสื่อหนังสือพิมพ์รายวันเป็นหลักตั้งแต่วันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2549 ซึ่งเป็นวันที่ พ.ต.ท.ทักษิณประกาศยุบสภาผู้แทนราษฎร ไปจนถึงวันที่ 30 มีนาคม 2549 ซึ่งเป็นวันที่กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยประกาศยุติการชุมนุม เนื่องจากอยู่ใกล้ช่วงเวลาเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในวันที่ 2 เมษายน 2549 อีกทั้งยังเป็นช่วงที่มีการต่อสู้เชิงวาทกรรมระหว่างฝ่ายที่สนับสนุนระบอบทักษิณกับฝ่ายที่ต่อต้านระบอบทักษิณที่เห็นได้อย่างชัดเจนที่สุดและสังคมไทยมีความขัดแย้งอย่างรุนแรง การวิเคราะห์ พบว่าแต่ละฝ่ายต่างเสนอชุดความคิด เพื่อชี้ให้เห็นความเป็นจริงของสังคมในช่วงที่เกิดความขัดแย้งนั้น โดยสรุปเป็นประเด็นได้ดังนี้

1. วาทกรรมของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตรและกลุ่มที่สนับสนุน

1.1 ชุดความคิด ประชาธิปไตย คือรัฐธรรมนูญและการเลือกตั้ง

เป็นการนิยามความหมายของประชาธิปไตย เพื่อให้การเรียกร้องของฝ่ายตรงข้ามที่ต้องการให้มีนายกรัฐมนตรีพระราชทาน เป็นสิ่งที่ไม่ชอบธรรมสำหรับสังคมไทย นอกจากนั้นยังพบว่า พ.ต.ท.ทักษิณและกลุ่มสนับสนุนได้พยายามปลุกฝังให้สังคมไทยเชื่อถือในระบอบ “ประชาธิปไตยแบบตัวแทนมากกว่าการมีส่วนร่วม” เป็นการถ่ายทอดชุดความคิดหรืออุดมการณ์ให้ประชาชนเห็นชอบกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพื่อเข้าไปเป็นตัวแทนของตนในสภาผู้แทนราษฎรมากกว่าที่จะออกมาชุมนุมเรียกร้อง โดยวาทกรรมชุดดังกล่าวมีแบ่งออกเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้

1.1.1 ที่มาของรัฐบาลตามระบอบประชาธิปไตย

เป็นวาทกรรมที่อ้างถึงหลักการปกครองของประเทศไทยที่เป็นระบอบประชาธิปไตยที่โดยหลักการแล้ว คณะรัฐบาลจะต้องมาจากการเลือกตั้งของประชาชน จึงจะเป็นรัฐบาลที่มีอำนาจหน้าที่อย่างถูกต้อง ส่งอำนาจและได้รับการยอมรับจากนานาประเทศ ดังนั้น พ.ต.ท.ทักษิณและกลุ่มที่สนับสนุนจึงต้องการให้พรรคการเมืองต่าง ๆ มาลงสมัครรับเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย โดยให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินว่าจะให้ใครเข้ามาบริหารประเทศ กล่าวได้ว่าสิ่งนี้คือชุดความจริงของประชาธิปไตยของ พ.ต.ท.ทักษิณ

“เราทำตามกติกา play by rule หมายความว่าถ้าคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าอย่างไรก็ว่าอย่างนั้น ว่าตามกติกา” (พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร, 1 มีนาคม 2549)

“ผมคือสัญลักษณ์ของการเดินตามระบอบประชาธิปไตย ถ้าเห็นว่าการบอยคอตเลือกตั้งดีก็ไปกากบาทช่องดออกเสียง แต่ถ้าจะให้ผมทำงานต่อก็เลือกผม 2 เมษายน จึงเป็นการตัดสินอนาคตประเทศไทย” (พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร, 18 มีนาคม 2549)

1.1.2 คุณค่าที่เท่ากันของคะแนนเสียงในการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย

เป็นวาทกรรมที่ย้ำถึงความเท่าเทียมกันในสิทธิการออกเสียงเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญว่าในหลักการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งแล้ว คะแนนของประชาชนทุกคนมีค่าหนึ่งเสียงเท่ากัน เหตุผลที่มีการนำประเด็นนี้มาต่อสู้นั้น เนื่องจากผู้ที่ต่อต้าน พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นผู้ที่ถูกเรียกว่า “ขาประจำ” ซึ่งมีทั้งนักการเมือง นักวิชาการ และสื่อมวลชน ซึ่ง พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร และผู้สนับสนุนตระหนักดีว่าบุคคลเหล่านี้เป็นผู้มีบทบาทในการชี้นำความคิดของคนในสังคม การตอบโต้จึงต้องโน้มน้าวให้ประชาชนรู้สึกได้ว่า เสียงของฝ่ายที่ต่อต้านเป็นเพียงคนกลุ่มน้อย และไม่ควรถือว่าสำคัญ ถึงแม้บุคคลเหล่านั้นจะเป็นผู้มีสถานภาพในสังคมไทย

“กลุ่มนักวิชาการที่ออกนอกกลุ่มนอกรทางก็ควรกลับไปทบทวนสิ่งที่สั่งสอนลูกศิษย์ อยากให้กลุ่มคนเดือนตุลาฯ ทบทวนเจตนารมณ์ที่เคยเคลื่อนไหวเพื่อบูรณาการรัฐธรรมนูญ แต่วันนี้กลับละเมิด

รัฐธรรมนูญ วันนี้กลุ่มนักวิชาการและคนชั้นสูง กำลังรังแกคนรากหญ้า ทั้งที่ระบอบประชาธิปไตย มีหนึ่งเสียงเท่ากัน แต่กลับเอาความรู้สึกของคนชั้นกลางและชั้นสูงมากำหนดความรู้สึกของคนทั้งประเทศ” (นายสุทิน คลังแสง, 8 มีนาคม 2549)

1.1.3 ระบอบประชาธิปไตยคือหลักกติกาของสากล

วาทกรรมนี้เป็นการอ้างอิงถึงหลักการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยที่นานาประเทศ ยอมรับคือรัฐบาลต้องมาจากการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชนเท่านั้น พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร จึงต้องการชี้ให้เห็นว่า หากระบอบประชาธิปไตยของสังคมไทยไม่เป็นไปตามหลักสากล กล่าวคือมีนายกรัฐมนตรีมาจากการพระราชทานหรือแต่งตั้งมาจากสถาบันพระมหากษัตริย์ สถานภาพของรัฐบาลไทยก็จะไม่ได้รับการยอมรับจากสังคมโลก

“ นางออง ซาน ซูจี อยู่พม่า ดิ้นรนทุกอย่างให้พม่าจัดการเลือกตั้ง แต่ประเทศเราเลือกตั้ง เปิดทุกอย่างปรากฏว่าผู้นำที่เป็นนักการเมืองบางคนไม่ต้องการเลือกตั้ง ผมว่าต้องไปปรึกษานาง ออง ซาน” (พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร , 2 มีนาคม 2549)

1.1.4 การพ้นจากอำนาจของรัฐบาลตามระบอบประชาธิปไตย

วาทกรรมนี้เน้นถึงการพ้นจากตำแหน่งของรัฐบาลตามระบอบประชาธิปไตยที่กำหนดไว้ตามรัฐธรรมนูญว่า ต้องมาจากการหมดวาระหรือการยุบสภา แต่ไม่ใช่มีสาเหตุมาจาก ถูกประชาชนชุมนุมขับไล่หรือกดดันด้วยวิธีการต่าง เพื่อให้ลาออกตำแหน่ง

“ วันนี้ยินดีร่วมมือทุกอย่าง อะไรก็ได้แต่ไม่ใช่จะมาเรียกร้องให้ผมลาออกจากตำแหน่ง เพราะมันไม่มีอยู่ในกติกา ส่วนมือบั้นนั้นก็เป็กฎหมู่เหนือกฎหมาย ผมรับไม่ได้ ขอให้ทุกอย่างอยู่ในครรลองของประชาธิปไตยอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ” (พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร , 1 มีนาคม 2549)

1.2. ชุดความคิด ประชาธิปไตยมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับความเติบโตทางเศรษฐกิจ

วาทกรรมนี้เป็นการสื่อสารให้ประชาชนเห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างระบอบการเมืองการปกครองกับทิศทางเศรษฐกิจของประเทศเพื่อทำให้เกิดความรู้สึกว่าการที่พรรคไทยรักไทยยืนยันให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นเพราะระบอบประชาธิปไตยเท่านั้นที่จะทำให้เศรษฐกิจของชาติเติบโตได้อย่างเสรี นอกจากนี้ยังมีการสื่อสารเพื่อจูงใจให้คล้ายตามว่า ประเทศไทยจำเป็นต้องได้รับรัฐบาลจากพรรคไทยรักไทยเข้าไปบริหารประเทศ เพราะเศรษฐกิจของประเทศจะเติบโตต่อไปได้ดีต้องอาศัยนโยบายทางเศรษฐกิจของรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เท่านั้น

“3 ปีข้างหน้าคนจนจะหมดประเทศและกองทุนหมู่บ้านก็จะมีทุกปี แต่ถ้าไม่เลือกผม ก็ตัวใครตัวมันเพราะไม่รู้ว่าจะเอาสิ่งนี้ไว้หรือไม่ เพราะคนพวกนี้คิดว่าการบริหารประเทศเป็นเรื่องง่าย” (พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร , 14 มีนาคม 2549)

“ วันที่ 2 เมษายน คนไทยต้องไปช่วยรักษาระบบประชาธิปไตยเพราะมีคุณค่าต่อระบอบเศรษฐกิจของประเทศ หากประเทศเว้นว่างประชาธิปไตยแค่ 2-3 เดือนรับรองเงินไหลออกหมด ต้องไปกู้ไอเอ็มเอฟรอบ 2 แนนอน ” (พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร , 20 มีนาคม 2549)

1.3. ชุดความคิด การทำงานการเมืองของ พ.ต.ท.ทักษิณ คือ การเสียสละเพื่อช่วยเหลือประชาชนให้พ้นจากความลำบาก

วาทกรรมนี้เป็นการยกย่องอุดมการณ์ของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ที่ถูกรับรู้ในสังคมว่าเป็นมหาเศรษฐีแต่กลับยอมเสียสละความสุขส่วนตัวเข้ามาเป็นรัฐบาลเพื่อประชาชนและประเทศชาติ มิใช่รัฐบาลที่เข้ามาแสวงหาประโยชน์จากการบริหารประเทศเหมือนรัฐบาลที่ผ่านมา พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ถูกรับรู้ในฐานะที่เป็นนักธุรกิจที่ประสบความสำเร็จและมีฐานะร่ำรวยมาตั้งแต่ก่อนเข้ามาบริหารประเทศ คุณลักษณะเด่นในด้านฐานะทางเศรษฐกิจของนายกรัฐมนตรี้จึงถูกนำมาถ้อยถึงถึงความน่าเชื่อถือไว้ใจได้

“ คนอย่างผมมีความพร้อมทุกอย่าง ถ้าจะหนีไปเสวยสุขง่ายมาก แต่วันนี้มีความสุขจากการทำหน้าที่นายกฯ ที่ไปไหนก็มีคนมาให้กำลังใจเป็นสิ่งที่เงินซื้อไม่ได้ นี่เป็นสิ่งที่ทำให้ผมอยากเป็นนายกต่อ และจะเป็นจนกว่าประชาชนจะพ้นจากลำบาก ” (พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร , 10 มีนาคม 2549)

“ผมไม่ได้สิ้นใจไม่ตอกในการเป็นนายกฯ อย่างเดียว แต่ที่ทิ้งไม่ได้เพราะประชาชนไม่ให้ผมไป” (พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร , 27 มีนาคม 2549)

2. วาทกรรมพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยและกลุ่มที่ต่อต้านระบอบทักษิณ

2.1 ชุดความคิด ผู้นำประเทศต้องมีจริยธรรม

เป็นวาทกรรมที่กล่าวหา พ.ต.ท.ทักษิณว่า วิกฤติการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยครั้งนี้มีสาเหตุมาจากผู้นำประเทศที่บกพร่องเรื่องจริยธรรมของนักการเมือง โดยเรื่องที่ถูกโจมตีมากที่สุดคือ การอ้างถึงความพยายามเลี่ยงการเสียภาษีจากการซื้อขายหุ้นของบริษัท ชิน คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ที่ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตรและครอบครัวเป็นเจ้าของ โดยฝ่ายต่อต้านเห็นว่าเป็นการทำผิดกฎหมายและเป็นแบบอย่างอย่างที่ไม่ดีของสังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลนั้นเป็นผู้บริหารประเทศที่จำเป็นต้องระมัดระวังและคำนึงถึงหลักจริยธรรมมากที่สุด วาทกรรมชุดจริยธรรมของผู้นำ พอจำแนกได้ดังนี้

2.1.1 ความเสียสละ ในที่นี้เป็นการให้ความหมายของคำว่า “เสียสละ” แตกต่างจากที่ พ.ต.ท.ทักษิณ ให้ไว้ โดยฝ่ายพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย หมายความว่า การเว้นวรรคทางการเมืองเพื่อความขัดแย้งลดลงและกิจกรรมทางการเมืองในประเทศสามารถดำเนินต่อไปได้

“ถ้า พ.ต.ท.ทักษิณ จะเหลียวกลับไปดูประวัติศาสตร์ของประเทศไทยและทั่วโลก ในเวลา
ที่วิกฤตจริง ๆ ผู้นำประเทศต้องเสียสละมากกว่าใครเพื่อน” (นายบัญญัติ บรรทัดฐาน, 22
มีนาคม 2549)

2.1.2 การรักษาคำพูด เป็นชุดความคิดเรื่องจริยธรรมที่มาจากภารกิจตีลักษณะส่วนตัว
ของ พ.ต.ท.ทักษิณ ที่ไม่สามารถเชื่อถือคำพูดได้

“ถ้าจะให้คุยกันในห้องโดยไม่มีการถ่ายทอดสด ผมไม่เอาแน่ เพราะในขณะนี้ พ.ต.ท.
ทักษิณไม่อยู่ในฐานะที่จะเชื่อถือคำพูดได้อีกต่อไป เพราะขนาดออกทีวีไปทั่วประเทศ แต่มาตอน
เข้าก็พูดไปอีกอย่าง” (นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ, 13 มีนาคม 2549)

2.1.3 ความชอบธรรม ความชอบธรรมในการเข้ามาบริหารประเทศต้องได้รับการยินยอม
จากประชาชนและสถาบันต่าง ๆ ในสังคม และยังรวมถึงพฤติกรรมของผู้นำประเทศที่สามารถ
ยอมรับได้ทั้งหลักการตามกฎหมายและหลักจริยธรรม

“กติกายื่นอย่างไรก็เลี้ยงได้ แต่ความชอบธรรมเลี้ยงไม่ได้ ผู้นำที่ขาดความชอบ
ธรรมก็ต้องลาออกเพราะเอาอะไรมาก็ไม่ได้” (พล.ต. จำลอง ศรีเมือง, 18 มีนาคม 2549)

2.2 ชุดความคิด การบริหารประเทศต้องมีธรรมาภิบาล

เป็นวาทกรรมที่พันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยและกลุ่มต่อต้านระบอบทักษิณ
นำมาใช้โจมตีความไม่โปร่งใสในการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ โดยมีการ
อ้างถึงเหตุผลที่ไม่ต้องการให้รัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร บริหารประเทศต่อไป เนื่องจากเชื่อว่า
มีการใช้ตำแหน่งหน้าที่เอื้อผลประโยชน์แก่ครอบครัว ญาติพี่น้อง และคนใกล้ชิด โดยปล่อยให้ม
ีการทุจริตเชิงนโยบายหรือการมีผลประโยชน์ทับซ้อนจากการอนุมัติโครงการของรัฐบาลมากมาย
กว่ารัฐบาลที่ผ่านมา รวมทั้งองค์กระอิสระที่มีหน้าที่ตรวจสอบการบริหารงานของรัฐบาลยังขาด
ประสิทธิภาพในการตรวจสอบเพราะถูกแทรกแซงจากอำนาจรัฐ ส่งผลให้เกิดความเคลือบแคลง
สงสัยและไม่ไว้วางใจที่จะให้รัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เข้ามาบริหารประเทศอีกครั้ง

“ปีนี้อายุ 72 ปีไม่เคยเห็นการทุจริตรุนแรงเท่าสมัยนี้ เพราะคนที่ทุจริตเป็นคนที่ม
ีการศึกษาสูง มีชื่อเสียงในอดีต แต่กลับทำตัวเป็นโจร ร่วมกับโจรปล้นบ้านปล้นเมือง เป็นโจรที่นั้
รตเก่ง การทุจริตจะไม่เกิดขึ้นหากรัฐบาลเอาจริงเอาจังและลงโทษผู้กระทำความผิด แต่รัฐบาลชุด
นี้ไม่เคยทำ” (พล.ต.อ. ประทีป สันติประภพ, 13 มีนาคม 2549)

“การทุจริตเชิงนโยบายหมายถึง การแสวงหาผลประโยชน์ที่มีขอบระดับอภิมหาพินนา
ทาน แปลว่า การปล้นทรัพย์ขนานใหญ่ มีวิธีการแต่ละขั้นตอนโดยอาศัยรูปแบบของกฎหมายหรือ
มติคณะรัฐมนตรีหรือมติ” (คุณหญิงจาวรรรณ เมณฑกา, 13 มีนาคม 2549)

บทส่งท้าย

วิกฤตทางการเมืองที่เกิดขึ้นกับสังคมไทยในปี พ.ศ.2549 ซึ่งเป็นการต่อสู้ทางความคิดระหว่าง พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตรและกลุ่มที่สนับสนุน กับพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยและกลุ่มที่ต่อต้านระบอบทักษิณ ทั้งสองฝ่ายมีการต่อสู้ในเรื่องอุดมการณ์ทางการเมืองโดยใช้วาทกรรมเป็นเครื่องมือในการสื่อสารเพื่อสร้างความเป็นใหญ่หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งเป็นการช่วงชิงการสร้างความเป็นจริงให้กับสังคมได้รับรู้ ซึ่งหากกลุ่มใดสามารถแย่งชิงพื้นที่ในการนำเสนอชุดความคิดหรือความเชื่อให้อยู่ในการรับรู้ของสาธารณชนมากได้เท่าใด ก็เท่ากับว่าคนกลุ่มนั้นมีอำนาจในการกำหนดความเป็นจริงให้กับสังคมได้มากเท่านั้น

ความสำคัญของวาทกรรมจึงเป็นกระบวนการที่ทำให้เราได้เข้าใจถึงความเป็นมาและกระบวนการสร้างความเป็นจริงของแต่ละกลุ่ม ซึ่งมีลักษณะของการแข่งขันหรือช่วงชิงการเป็นผู้กำหนดความเป็นจริงให้กับสังคม (hegemony) ความเข้าใจดังกล่าวจะช่วยให้สังคมได้รู้ว่าความเป็นจริงนั้นมีหลายชุด ขึ้นอยู่กับว่าความเป็นจริงนั้นถูกกำหนดขึ้นมาภายใต้เงื่อนไขอะไร บทความนี้ได้ชี้ให้เห็นคำกล่าวของแฟร์คลาฟที่ว่า ตัวบทและสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ตัวบทอาจถูกกำหนดโดยสภาพแวดล้อมทางสังคมผ่านทางปฏิบัติการทางวาทกรรม ขณะเดียวกันตัวบทเองก็อาจจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเช่นกัน ดังเช่น ตัวบทหรือภาษาที่ พ.ต.ท.ทักษิณและกลุ่มที่สนับสนุน กับพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยใช้เพื่อต่อสู้เชิงความคิดนั้น เป็นผลมาจากสภาพแวดล้อมทางการเมือง สังคมและวัฒนธรรม โดยมีจุดศูนย์กลางอยู่ที่พฤติกรรมของนายกรัฐมนตรีนาย พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ขณะเดียวกันตัวบทที่เกิดมาจากความเห็นดังกล่าวก็ได้ส่งผลต่อสภาพสังคม ทำให้สังคมไทยเกิดความแตกแยกอย่างไม่เคยมีมาก่อน จนอาจกล่าวได้ว่า ปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวบทปฏิบัติการทางวาทกรรมและปฏิบัติการทางสังคมครั้งนี้ เป็นหนึ่งในปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในเดือนกันยายน พ.ศ.2549

บรรณานุกรม

- กอร์ปศักดิ์ สภาวสุ. (2549). *ใครว่าคนรวยไม่โกง ฉบับผมผิดตรงไหน*. กรุงเทพฯ : ป๊ปปี้.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2545). *วาทกรรมการพัฒนา : อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกลักษณะและความเป็นอื่น*. กรุงเทพฯ : วิชาษา.
- “แถลงการณ์ฉบับที่ 2 กลุ่มพันธมิตรฯ นัดชุมนุมใหญ่ไล่ ‘ทักษิณ’ ลาออก”. *หนังสือพิมพ์ผู้จัดการออนไลน์*. 24 กุมภาพันธ์ 2549.
- “เบื้องลึกทักษิณตัดใจขายชินคอร์ป”. *หนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ*. 20 มกราคม 2549, หน้า 16.
- “ปรากฏการณ์ ‘สนธิ-ทักษิณ’ อีกบทของนาฏกรรมสังคม”. *หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ*. 28 พฤศจิกายน 2548, หน้า 22.
- ดวงตา วรรณศิลป์. “บทสรุป เลือดตั้ง 2548 บทสรุป การต่อสู้ 2 ขั้วการเมือง ไทยรักไทย ประชาธิปัตย์”. *เงาสะท้อน*. 4 มีนาคม 2548 : 20.
- Fairclough, Norman. (1995) . *Media discourse*. London: Edward Arnold.